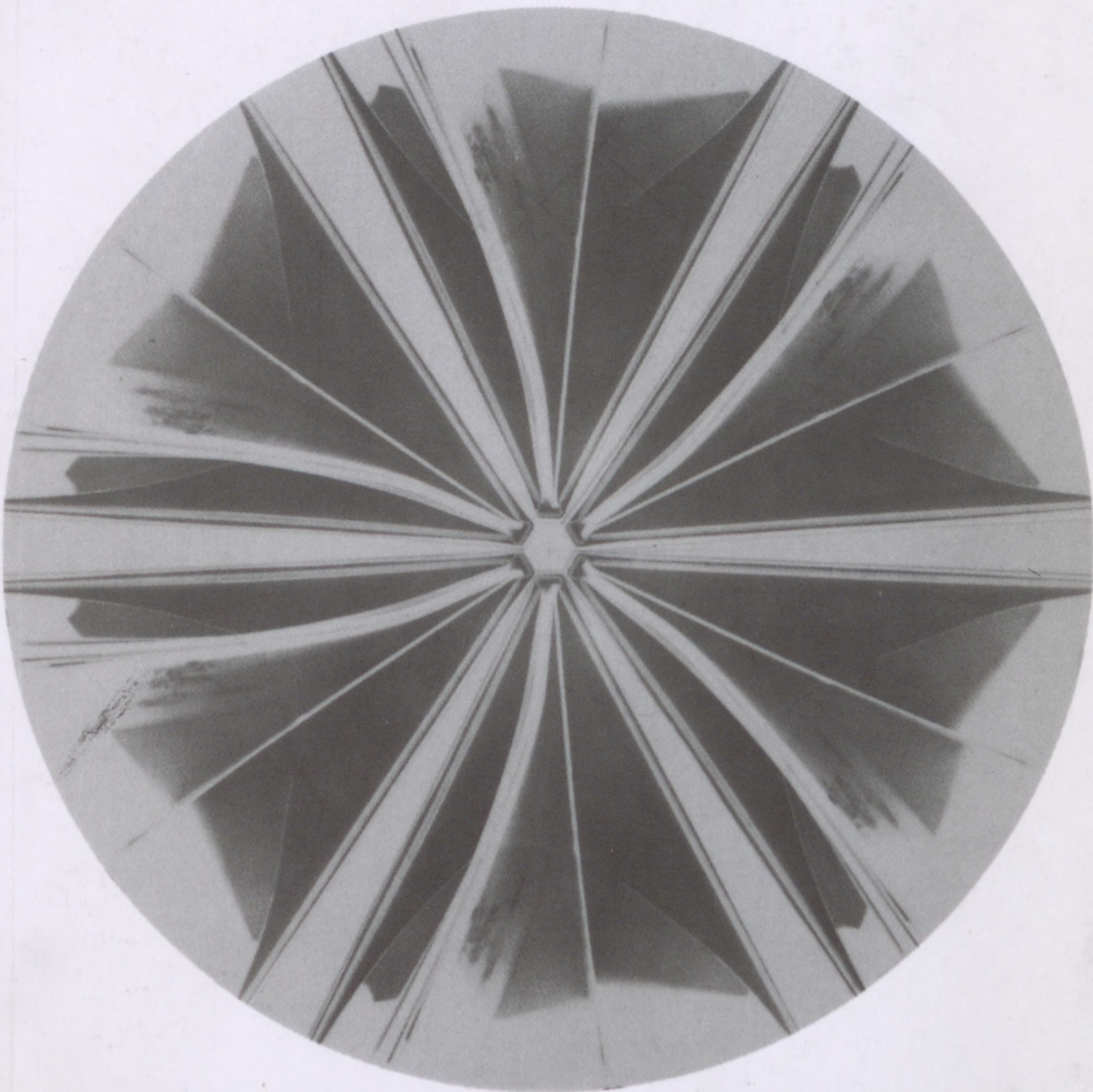

317945

1995/1996

Knjiga '95-'96

MATICA SLOVENSKÁ

1995/1996

317945

KNIHA '95–'96

*Zborník o problémoch
a dejinách knižnej kultúry*

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

Matica slovenská 1997

Edícia: Teória a výskum
Séria: Vedecké zborníky

© Matica slovenská

ISBN 80-7090-455-0

Banskobystrický špitál sv. Alžbety a jeho knižnica v 1. polovici 16. storočia

Igor Graus

V roku 1978 sa v Banskej Bystrici uskutočnil odborný seminár venovaný 400. výročiu založenia prvej tlačiarne kníh na strednom Slovensku. Pri tejto príležitosti odoznel referát Dr. Júliusa Sopku, CSc. z Historického ústavu SAV v Bratislave o najstaršej knižnej kultúre v Banskej Bystrici. Autor sa v ňom stručne zmienil aj o existencii Špitála sv. Alžbety a vyjadril presvedčenie, že táto cirkevná inštitúcia bola majiteľom aspoň skromnej zbierky kníh aj napriek absencii písomných údajov, ktoré by tento predpoklad potvrdili.¹ S odstupom času však môžeme povedať, že uvedený predpoklad sa ukázal byť správnym. Rozbor špitálskej knižnice podľa inventárov z 1. polovice 16. storočia (hoci vonkoncom nie malej a skromnej) je obsahom nasledujúceho príspevku.

Aj v Banskej Bystrici, podobne ako v iných stredovekých mestách na Slovensku, došlo v priebehu 14. storočia k založeniu špitála s neskorším patrocíniom svätej Alžbety.² Presný dátum založenia a počiatkové roky existencie banskobystrického špitála nie sú kvôli absencii prameňov dostatočne objasnené. V polovici 14. storočia v meste existoval špitál, ktorý bol pod správou farského kostola Panny Márie. Začiatkom augusta 1363 došlo medzi mešťanom Petrom Karlom a farárom Štefanom z kostola Panny Márie k spisaniu zámennej zmluvy, ktorú 14. augusta toho istého roku v Ľupči potvrdil aj ostrihomský arcibiskup Mikuláš. Farár Štefan sa vzdal patronátneho práva nad špitálom v prospech mešťana Petra Karla, ktorý získal právo v špitáli vydržiavať troch kňazov. Títo boli vyňatí spod právomoci hlavného mestského farára s výnimkou účasti na procesiách počas siedmich sviatkov v roku a od farského kostola boli nadalej nezávislí aj hospodársky – nemuseli mu odvádzať žiadne benefície. Zároveň získali výhradné právo a povinnosť opatrovať špitálskych chovancov, celebrowať vlastné bohoslužby a pochovávať v cintoríne pri špitálskom kostole (ka-

plnke). Farár Štefan ako protihodnotu získal osem poddaných a jatku.³

Od 2. tretiny 15. storočia v Banskej Bystrici pôsobila rodina ťažiara Štefana Junga, ktorý sa postupne stal majiteľom najväčšieho mediarskeho komplexu v meste. Vo svojich rukách sústredil aj medzitým už rozdrobený karlovský majetok a s ním získal aj patronátne právo nad špitálom sv. Alžbety, v ktorom ako kňaz pôsobil jeden z jeho synov, Jakub Jung.⁴

Po smrti Mikuláša Junga a jeho nevlastného brata Egida z Bergu, ktorí v tomto období spolu viedli celý rodinný podnik,⁵ Štefan Jung v roku 1466 rodinné majetky predal slavonskému bánovi Jánovi Thúzovi z Laku a budinskému mešťanovi a kráľovskému pokladníkovi Jánovi Ernstovi.⁶ Pretože sa Ján Thúz už 4. februára 1470 svojho podielu vzdal v prospech Jána Ernsta, tento okrem karlovského domu v meste, poddanských dedín, kúpeľa v Banskej Bystrici, baní, hút a lesov získal aj patronátne právo nad špitálom.⁷

Nasledujúce obdobie až do roku 1544 bolo v znamení neustálych presunov bývalého jungovského majetku, súdnych sporov iniciovaných dedičmi a neskôr aj zápasov mesta Banskej Bystrice s Turzovcami a Fuggerovcami o tento majetok.

Hoci sa v žiadnej zmluve od roku 1473 výslovne neuvádzalo patronátne právo nad špitálom, toto sa viazalo na vlastníctvo pôvodne karlovského, potom jungovského, ernstovského, korvínovského, opätovne ernstovského a napokon turzovského a fuggerovského domu na námestí, ktorý sa neskôr stal známy ako dolný komorský dom alebo Unterhaus.

Medzi Banskou Bystricou a Turzovsko-fuggerovským mediarskym podnikom už od začiatku jeho pôsobenia na teritóriu mesta dochádzalo k nezhodám a tieto postupne prerástli do otvoreného nepriateľstva. Boj mesta proti spoločnosti bol dlho neúspešný, ale v roku 1519 Banská Bystrica odňala Turzovcom správu baníckeho bratstva Božieho tela.⁸ V roku 1524 zvíťazila

aj v dlhoročnom spore o mestské výsady, čím potvrdila svoje dominantné postavenie na mestskom trhu.⁹

Mestská rada sa paralelne s uvedenými aktivitami pokúšala získať nadvládu aj nad špitálom, ale dlho sa jej to nedarilo. V roku 1524 rektor Klement získal od panovníka pre špitál nové výsady, čím potvrdil jeho úplnú nezávislosť od mesta.¹⁰ Mesto získalo správu špitála až o dvadsať rokov neskôr.

Práve počas zápasov o špitál medzi mestom a správou bansko-bystrického mediarskeho podniku došlo k najväčšiemu rozkvetu špitála. Najväčšiu zásluhu na tom mal jeho rektor Klement zo Seliec, ktorý do funkcie nastúpil v roku 1514 po smrti kňaza Jána.¹¹

Klementovo celé funkčné obdobie prebiehalo v znamení zápasov o udržanie nezávislosti špitála od mesta. V roku 1524, plných dvadsaťštyri rokov od začiatku sporu o mestské výsady a zároveň necelý mesiac pred víťazstvom mesta nad mediarskym podnikom, sa mu od Ľudovíta II. podarilo dosiahnuť vydanie novej donačnej listiny, ktorá upresnila špitálske výsady, jeho majetkové vlastníctvo a potvrdila nezávislosť špitála od mesta. Listina z 15. júla 1524 špitálu ďalej garantovala mlynský monopol na území mesta a limitovala počet chovancov.¹²

Magistrát Banskej Bystrice však tieto výsady nerešpektoval a Ferdinand I. musel v roku 1528 dvakrát zasahovať na obranu špitálskych práv.¹³ Na protiprávne obsadenie špitálskych mlynov mestom v nasledujúcom roku reagoval palatín Štefan Bátor.¹⁴

K zmene postoja panovníckeho dvora došlo omnoho neskôr. V období, keď Fuggerovci postupne končili prevádzku banských a hutných diel v stredoslovenskom banskom revíri, Ferdinand I. vyhovel žiadostiam Bystričanov a 16. decembra 1544 preniesol patronátne právo nad špitálom na magistrát s podmienkou, že v konečnom dôsledku bude ustanovených špitálskych kňazov vo funkcii potvrdzovať panovník.¹⁵

Rektor Klement zomrel 18. mája 1533 v poľských Mysleniciach, kde bol aj pochovaný.¹⁶ V testamente z 28. apríla 1533 okrem iného odkázal svojmu nástupcovi vo funkcii, Krištofovi Kindermanovi z Nemeckej, svoju súkromnú knižnicu s tým, aby ju dal k dispozícii všetkým špitálskym kňazom.¹⁷ Krištof Kinderman 8. júla 1533 z rúk zástupcov mediarskeho podniku prevzal rektorát Špitála sv. Alžbety a pri tejto príležitosti mestský notár Anton Pausius na základe príkazu Juraja, Alexa a Jána Turzovcov vypracoval inventár špitála, ktorý obsahoval aj zoznam kníh z Klementovej pozostalosti.¹⁸

Číslovaný inventár súkromnej knižnice špitálskeho rektora Klementa z roku 1533 obsahoval 70 položiek, čo predstavovalo 70 zväzkov kníh. Pretože niektoré zväzky obsahovali väčší počet (zväčša 2–3, najviac 7) knižných titulov, celkový počet samostatných knižných titulov sa zvýšil na 99. Do uvedeného počtu je však zahrnutý ďalší diel rovnakého titulu (v troch prípadoch) a šesť rôznych dielov toho istého titulu (v jednom prípade). Knihy boli takmer výhradne latinské, len jedna bola písaná nemeckým jazykom (receptár liekov) a jedna českým jazykom (Nový zákon).

Z hľadiska tematickej skladby knižnica obsahovala diela laickej a náboženskej spisby. Hoci majiteľ knižnice bol duchovnou osobou, obidve skupiny kníh boli pomerne rovnomerne zastúpené.¹⁹

Náboženskú spisbu reprezentovalo 52 knižných titulov. Knižnica obsahovala predovšetkým diela základného náboženského alebo dogmatického charakteru, ako boli Biblie, samostatné vydania Nového zákona a žaltáre. Homiletická spisba bola zastúpená Lutherovými postilami a epištolami Ignáca Antiochejského.

Veľmi početné boli teologické práce spolu s náboženskými polemikami, a to predovšetkým diela Konráda Wimpina, Bartholomaea Chaimisa, Alfonza Spinu, Lucia Caecilia Lactantia, Nicolaa Orbeli-

sa, Johanna Helbera, Radberta Paschasia, Johanna Ecka a iných autorov. V knižnici sa nachádzali aj zobraň spisy cirkevných otcov a teológov, napríklad súborné vydania prác Giovannioho Fidanzu Bonaventuru, Quinta Septima Tertuliana, Fulgentia z Ruspe, Damascena, Jeana Mesue, Hilaria z Poitiers, Jána Gersona a ďalších. Ďalej sa tu nachádzali životopisy svätých, ale aj modlitebné knihy a príručky potrebné pre výkon kazateľského povolania.

Laickú spisbu reprezentovalo 47 knižných titulov. Historicko – geografickú spisbu zastupovali predovšetkým zemepisné práce Strabóna z Amaseie a Pomponia Melu, cirkevné dejiny Pamphila Eusébia z Cézarey, anály Lamberta z Herzfeldu, ale aj historické práce Jozefa Flaviana, Jacoba Philippa de Bergano a Wernera Rolewincka.

Právnickú tematiku zastupovali predovšetkým práce pápežov Bonifáča VIII. a Klementa V., ako aj rôzne právnické výkladové slovníky a právnické príručky.

V knižnici nechýbali ani diela krásnej literatúry, napríklad Juvenalove satiry, Senekove tragédie, Cicerove listy priateľom, alebo verše Pica de Mirandolu a Giovannioho Battistu Spagnuoliho.

Knižnica ďalej obsahovala jazykové príručky Nicolaa Perotta a Lorenza Vallu, Guariniho gramatiku, Boethiovu aritmetiku a rôzne pedagogické príručky, zamerané na výučbu kazateľskej činnosti, rečníctva a zlepšenia pamäťových schopností.

Knihy s prírodovednou tematikou obsahovali nielen práce Giovannioho Pontana, Jána Vallu, Johanna Regiomontana, Vincenta de Beauvaissa a Izidora zo Sevily, ale aj herbár, receptár liekov a rôzne zdravotnícke príručky. Filozofická tematika bola zastúpená prácami Alberta Veľkého a Johanna Duns Scota.

V špitáli sa okrem uvedených kníh nachádzalo aj ďalších sedem misálov, ktoré však nepochádzali z Klementovej pozostalosti.²⁰

Knižnica rektora Klementa z roku 1533 svojím zložením naznačuje aj postup-

ný prienik reformácie medzi katolíckych kňazov v meste. Od vystúpenia Martina Luthera v roku 1517 sa v priebehu niekoľkých rokov nová reformačná ideológia rozšírila aj do stredoslovenských banských miest, ktoré ju prijali a neskoršie (v roku 1559) pretavili do vlastného vierovyznania, známeho ako *Confessio heptapolitana*.²¹ Hostovanie kazateľa Šimona Bernhardta z Opavy sa v Banskej Bystrici v roku 1522 neuskutočnilo predovšetkým kvôli odporu hlavného mestského farára Mikuláša zo Sabinova,²² no už od roku 1523 v meste príležitostne pôsobilo niekoľko reformačných kazateľov.²³

Napriek ediktu ríšskonemeckého cisára Karola V. zo 6. marca 1523 o zákaze rozširovania reformačných spisov,²⁴ následnému prijatiu zákonného článku LIV/1523 z 24. apríla 1523 proti luteranizmu, uzneseniu uhorských stavov na Rákošskom poli v máji 1525²⁵ a nekompromisnému postupu špičky katolíckeho duchovenstva na čele s ostrihomským arcibiskupom Ladislavom Zalkanom (neskôr s Pavlom z Vardy a Mikulášom Oláhom) voči stredoslovenským banským mestám, sa nepodarilo zastaviť postup reformácie.

Od roku 1538, keď sa mestská fara dostala pod priamu správu magistrátu, sa postupne čoraz viac obyvateľov mesta hlásilo k novému vierovyznaniu. Obyvateľstvo Banskej Bystrice bolo už od polovice 16. storočia výhradne reformovaného vierovyznania²⁶ a tento stav napriek silnejúcej rekatalizácii pretrvával ešte aj koncom 17. storočia.²⁷

Hoci podľa dostupných prameňov špitálsky rektor Klement bol katolíckym kňazom a nepatril k prívržencom alebo sympatizantom reformácie, jeho súkromná knižnica obsahovala aj Lutherove diela a upravený text Biblie. V Klementovom prípade sa zrejme jednalo o potrebu intelektuála oboznamovať sa s novými myšlienkami aj napriek nemalému nebezpečenstvu, ktoré táto túžba po rozširovaní obzorov prinášala.²⁸

Ako sme už uviedli, po Klementovej smrti sa novým špitálskym rektorom stal Krištof Kindernan a v úrade zotrval až do prechodu špitála pod mestskú správu. Po jeho dobrovoľnej rezignácii vo februári 1545 sa novým rektorom stal kňaz Jozef.²⁹ V deň Kindernanovho odchodu z funkcie mestský notár Michal Steger spolu so senátormi Wolfgangom Glocknitzerom, Jánom Siglerom a Jurajom Serafinom vypracoval nový inventár špitála. Pretože medzi zapísanými predmetmi boli aj knihy,³⁰ tento inventár nám umožňuje porovnať početný stav a zloženie špitálskej knižnice s pôvodnou Klementovou knižnicou spred dvadsiatich rokov.

Nečíslovaný inventár kníh obsahoval 78 položiek, čo predstavovalo 89 knižných titulov. V tomto počte sú zarátané dva exempláre rovnakého titulu a šesť rôznych zväzkov toho istého titulu. Inventár bol vyhotovený menej starostlivo než predchádzajúci, čo sa prejavilo predovšetkým zjednotením písania názvov kníh, ktoré boli spojené do jedného zväzku. Z uvedeného dôvodu musíme počet titulov zvýšiť o 9, teda celkový počet samostatných knižných titulov bol 98.³¹ Z uvedeného počtu však len 58 titulov z roku 1533 prešlo aj do inventára z roku 1545. Z knižnice bolo z neznámych dôvodov vyradených 41 titulov, medzi ktorými boli Lutherove diela, preklad Nového zákona od Erazma Rotterdamského, Lambertove Anály, Senekove tragédie, zemepisné diela Strabóna a Pomponia Melu, Boetiove základy aritmetiky, Flaviove dejiny, ale aj rôzne právnické a zdravotnícke diela. Oproti tomu sa v inventári objavilo 40 nových knižných titulov, predovšetkým teologické, právnické a zdravotnícke diela, kalendáre a gastronomické príručky.

Podobne ako v prípade knižnice z roku 1533, aj knižnica z roku 1545 obsahovala predovšetkým latinské knihy. Nemeckým jazykom boli písané len štyri diela (Nový zákon, vyznanie viery, polemický spis a receptár liekov). Na rozdiel od roku 1533

došlo k výraznejšiemu posilneniu počtu kníh s náboženskou tematikou.

Náboženskú tematiku reprezentovalo 62 knižných titulov. Z kníh základného náboženského alebo dogmatického obsahu to boli opätovne Biblie, samostatné vydania Starého a Nového zákona a žaltáre. Homiletickú spisbu zastupovali kázne Filipa Melanchtona, epištoly Ignáca Antiochejského a Sophronia Eusebia Hieronyma.

V knižnici nechýbal ani rímsky breviár a teologické práce spolu s nábožensko – polemickými spismi, ktoré predstavovali veľmi početnú skupinu kníh. Boli to predovšetkým práce Alfonza Spinu, Konráda Wimpina, Mikuláša Oláha, Filipa Melanchtona a mnohých ďalších autorov. Zobrané spisy cirkevných otcov a teológov boli zastúpené dielami Aurelia Augustína, Johana Mesua, Damascenia, Thascia Caecilia Cyprianiho, Jeana Gersona, Giovanniho Fidanzu Bonaventuru, Quinta Septima Tertuliana, Hilaria z Poitiers, Guillaumea z Auverne a iných autorov. V knižnici sa tiež nachádzali životy svätých, rôzne modlitebné knihy a agendálne a teologické príručky.

Laickú tematiku reprezentovalo 36 knižných titulov. Historicko-geografickú spisbu zastupovali len spisy Pamphila Eusebia z Cézarey a Wernera Rolewincka. Medzi dielami s právnickým obsahom sa nachádzali spisy pápežov Bonifáca VIII. a Gregora IX., Justiniánov kódex Corpus Iuris Civilis, právnický výkladový slovník a iné právnické príručky.

Krásna literatúra bola zastúpená iba dvoma titulmi – Cicerovými listami priateľom a Juvenalovými satirami. Knižnica ďalej obsahovala jazykovedné príručky Lorenza Vallu, Nicolaa Perotta, Guariniho a Diomedovu gramatiku, ako aj úvod do poetiky Alberta Eyba.

Skupinu prác s filozofickou tematikou, rovnako ako pred dvanástimi rokmi, zastupovali len dva tituly – práce Alberta Veľkého a Johanna Duns Scota. Početnejšie boli zastúpené knihy s prírodovedeckou

a zdravotníckou tematikou. Nechýbali medzi nimi práce Vincenta Beauvaisa, Izidora zo Sevilly, Tita Lucretia, ale aj rôzne zdravotnícke príručky a herbár. Knižnica obsahovala aj dva kalendáre a príručku o správnej príprave vína.³²

O ďalších osudoch špitálskej knižnice máme už len niekoľko málo kusých informácií. V období, keď špitál prestal byť od mesta nezávislou inštitúciou a dostal sa podobne ako fara pod priamu správu magistrátu, knižnica slúžila potrebám všetkých kňazov, ktorí pôsobili v meste. Knihy, ktoré nezodpovedali potrebám reformovanej vierouky, boli dozaista vyradené a zostávajúce už neboli viazané na trvalé umiestnenie v špitáli. Inventár špitála z roku 1583 obsahoval len 44 kníh (43 kníh bez uvedenia autorov alebo názvov a jeden rukopisný misál),³³ čo bola menej než polovica počtu kníh spred tridsiatich ôsmich rokov (z roku 1545). K ďalším stratám zrejme dochádzalo aj v dôsledku živelných pohrôm, akou bol napríklad požiar mesta v roku 1605, pri ktorom v dôsledku Bočkajovského útoku na mesto vyhorela aj Dolná ulica a s ňou aj špitál.³⁴

Napriek uvedeným skutočnostiam však súkromná knižnica rektora Klementa z roku 1533 podľa doteraz známych prameňov predstavovala po knižnici fúggerovského faktora Jána Dernschwama (obsahovala vyše 2 100 titulov)³⁵ druhú najväčšiu knižnicu v meste v 1. polovici 16. storočia. Prvá väčšia súkromná knižnica z Banskej Bystrice je známa až z počiatku 17. storočia – v roku 1602 kazateľ Ján Bistacius vlastnil 106 knižných titulov a knižnica kazateľa Pavla Halvepapia po jeho smrti obsahovala 268 knižných titulov.³⁶

Klementova knižnica však vo svojej dobe zaujímala dôstojné miesto aj v širšom kontexte ďalších dvoch stredoslovenských banských miest – Kremnice a Banskej Štiavnice. Spomedzi obyvateľov Kremnice mal väčšiu knižnicu v roku 1583 komorský podgróf Wolfgang Roll – 123 knižných titulov³⁷ a v roku 1661 banský ťažiar Ján

Matiáš – 104 knižných titulov.³⁸ V Banskej Štiavnici mal väčšiu knižnicu v roku 1589 Martin Endter – 206 kníh a v roku 1593 mestský pisár Matej Barbarič – 110 knižných titulov.³⁹ Uvedené údaje vrátane Banskej Bystrice však nemôžeme prijímať bezvýhradne kvôli absencii komplexnejších údajov o počte kníh v súkromných knižniciach stredoslovenských banských miest zo 16. storočia.

Zaujímavé je aj porovnanie špitálskej knižnice s knižnicou nepomerne bohatšej a významnejšej mestskej fary. Knižnica špitála mala v roku 1533 celkom 70 zväzkov kníh, čo predstavovalo 99 knižných titulov a farská knižnica v roku 1532 obsahovala 158 zväzkov kníh.⁴⁰ Zatiaľ čo sa špitálska knižnica aj napriek vyradeniu 41 titulov do roku 1545 obohatila o 40 nových titulov, farská knižnica do roku 1538 zaznamenala prírastok len troch kníh.⁴¹ Prechod obidvoch inštitúcií pod priamu mestskú správu do istej miery predstavoval stagnáciu, ktorá bola zrejme zapríčinená aj absenciou vhodných stálych kňazov a malou starostlivosťou o cirkevné inštitúcie zo strany mesta. Hoci boli mimoriadne bohaté, mestská rada sa s kňazmi dostávala do častých sporov kvôli zadržiavaniu platu a celkom nevhodným bol aj spôsob ich hospodárenia, pretože v plnej miere závisel od schopností a aktivít jednotlivých kňazov.⁴² Krátke obdobie rozkvetu banskobystrického špitála v rokoch 1514–1544 sa skončilo spolu s ukončením Turzovsko – fuggerovského patronátu.

POZNÁMKY

¹ SOPKO, J.: Najstaršia knižná kultúra a skriptorská činnosť v Banskej Bystrici. In: Kniha 78, Martin 1980, s. 128.

² Špitály predstavovali zvláštne charitatívne, sociálne a zdravotnícke zariadenia, ktoré poskytovali trvalý útulok, duchovnú a v obmedzenej miere aj zdravotnú pomoc prestárnutým a nevládnym nemajetným obyvateľom mesta, pričom počet chovancov bol zväčša prísne limitovaný.

Liečiteľská činnosť zrejme nepredstavovala hlavné poslanie špitála. Svedčí o tom nielen limitovaný počet osôb, ktoré mohli byť v opatere kňazov, ale aj obsah inventárov špitála z rokov 1514, 1533, 1545 a 1581 (1583), v ktorých sa objavuje len veľmi málo predmetov slúžiacich pre potreby chovancov, zato však nechýba veľké množstvo bohoslužobných predmetov.

³ Štátny okresný archív v Banskej Bystrici, mesto Banská Bystrica 1255 – 1822 (ďalej len ŠOKA BB, MBB), V–63, pag. 3, 3r.

⁴ ŠOKA BB, MBB Kpr–298, pag. 2 – 5. Jakub Jung je v špitáli doložený v rokoch 1457 – 1496 (ŠOKA BB, MBB Fasc. 7/9–S, 5/12a, pag. 5–6).

⁵ Tamže, Fasc. 7/12–S.

⁶ Tamže, Kpr–298, pag. 2–5.

⁷ Tamže, pag. 5–6. K problematike banskobystrického mediarskeho podniku pozri SKLADANÝ, M.: Zápas o banskobystrickú meď v polovici 15. storočia. In: Zborník FF UK Historica XXVII. Bratislava 1976, s. 175–209 a SKLADANÝ, M.: Prvé turzovsko – fuggerovské zmluvy o spoločnom mediarskom podniku. Historický časopis 43, č. 2/1995, s. 215–229.

⁸ ŠOKA BB, MBB Fasc. 310/3–S.

⁹ Tamže, Fasc. 2/13–S. O sporoch mesta s vedením mediarskeho podniku pozri GRAUS, I.: Zápas o banskobystrické mestské výsady na začiatku 16. storočia. Historický časopis 42, č. 1/1994, s. 3–20.

¹⁰ ŠOKA BB, MBB V–63, pag. 5–7.

¹¹ Tamže, V–63, pag. 18.

¹² Tamže, V–63, pag. 5–7.

¹³ Tamže, Fasc. 14/23–S, 14/20–S.

¹⁴ Tamže, Fasc. 14/24–S.

¹⁵ Tamže, Fasc. 310/1–S.

¹⁶ Tamže, V–63, pag. 18r.

¹⁷ Tamže, Fasc. 168/62.

¹⁸ Tamže, V–63, pag. 18r, V–63, pag. 23–24.

¹⁹ Pri zaradení kníh v špitálskej knižnici sme sa opierali o metodiku použitú V. Čičajom v súvislosti s rozborom skladby súkromných knižníc obyvateľov stredoslovenských banských miest (ČIČAJ, V.: Knižná kultúra na strednom Slovensku v 16.–18. storočí. Bratislava 1985). Zaradenie kníh do uvedených skupín však nemôžeme pokladať za definitívne, pretože v dôsledku žánrových presahov možno vo viacerých prípadoch

jedno a to isté dielo zaradiť do rôznych žánrových skupín.

²⁰ ŠOKA BB, MBB V–63, pag. 22.

²¹ KRIŽKO, P.: Dejiny banskomeckého seniorátu. Liptovský Mikuláš 1948, s. 45.

²² ŠOKA BB, MBB Fasc. 108/36, 183/1. Kazateľ ponuku mesta neprijal ani v roku 1523 po súhlase farára Mikuláša, pretože mu nevyhovovali životné podmienky. Fasc. 108/2.

²³ SLÁVIK, J.: Dejiny zvolenského evanjelického a. v. bratstva a seniorátu I., Banská Štiavnica 1921, s. 198.

²⁴ ŠOKA BB, MBB Fasc. 316/26.

²⁵ „Omnes Lutheranos, et illorum fautores, ac factioni ipsi adhaerentes, tanquam publicos haereticos, hostesque sacratissimae virginis Mariae, poena capitis, et ablatione omnium bonorum suorum, majestas regia, veluti catholicus princeps, punire dignetur“ (Corpus iuris hungarici 1000 – 1526. Budapest 1899, s. 824). „Lutherani etiam omnes de regno exstirpentur, et ubicunque reperti fuerint, non solum per ecclesiasticas, verum etiam per saeculares personas, libere capiantur, et comburantur“ (art. 4, § 4, tamže, s. 830).

²⁶ Kanonická vizitácia Blažejša Zataja z roku 1561, in: Schematismus historicus Dioecesis Neosolensis. Banská Bystrica 1876, s. 146–147.

²⁷ ŠPIESZ, A.: Rekatolizácia na Slovensku v mestách v rokoch 1681 – 1781. Historický časopis 39, č. 6/1991, str. 589.

²⁸ Ako ilustrácia môže poslúžiť list komorského grófa Bernarda Behaima banskobystrickej mestskej rade z 30. augusta 1524, v ktorom okrem iného dôverne upozorňoval na pripravovanú prehliadku stredoslovenských banských miest. Rade odporúčal, aby na istý čas svojim kazateľom zakázala vystupovať s novým učením a aby ukryli svoje reformované knihy, pretože pri ich náleze majiteľovi hrozí smrť a strata majetku (ŠOKA BB, MBB Fasc. 137/15).

²⁹ Tamže, V–63, pag. 18r.

³⁰ Tamže, V–63, pag. 5–7.

³¹ Problematickou zostáva kniha so štyrmi titulmi, medzi ktorými sú aj verše Giovanniho Baptistu Spagmuoliho. Rovnakého autora bez uvedenia názvu diela síce uvádza aj inventár z roku 1545, ale pretože Mantovani bol v poradí až na treťom mieste a predchádzajúce dve diela inventár neobsahuje,

je, predpokladáme, že ide o Spagmuoliho iné dielo.

³² Zaujímavé je pozadie nákupu posledne menovanej knihy. Ferdinand I. 31. 3. 1541 povolil špitálskemu rektorovi držať 4 sudy vína pre potrebu rektora, jeho rodiny a špitálskych chovancov. S vínom sa však nesmelo obchodovať. Uvedené právo bolo v podmienkach Banskej Bystrice veľmi významné, pretože obchod s vínom bol vyhradený len pre úzku skupinu obyvateľov námestia (ŠOKA BB, MBB Fasc. 14/7).

³³ Tamže, Fasc. 392/4. „Drey Und Virzig Alte Bucher, Ain Missal buch auff Pergamen beschrieben.“ ³⁴ VLACHOVIČ, J.: Slovenská meď v 16. a 17. storočí. Bratislava 1964, s. 170.

³⁵ ČIČAJ, V.: C. d., s. 23.

³⁶ Tamže, s. 40. Halvepapius zomrel v roku 1604, jeho manželka v roku 1609.

³⁷ Tamže, s. 37.

³⁸ Tamže, s. 38.

³⁹ Tamže, s. 31.

⁴⁰ ŠOKA BB, MBB Fasc. 168/3. „Buecher alt und neu, klain und gross unbeschauet–158.“

⁴¹ Tamže, Fasc. 67/84 „Buecher Alt gros und klein–163“.

⁴² GÖLLNEROVÁ, A.: Počátky reformace v Banské Bystrici. Bratislava IV/1930, s. 606–609.

PRÍLOHA č. 1

Inventár kníh z pozostalosti Klementa, rektora banskobystrického špitála svätej Alžbety. Zápis po 19. júli 1533.

Štátny okresný archív v Banskej Bystrici, fond „Mesto Banská Bystrica (1020) 1255–1922“, varia V–63, pag. 23–24.

Inventatio librorum domini Clementis, pro Domo Rectoratus hospitalis ad piorum usum et studia sacerdotum, Dominorum Testamentariorum et patronorum voluntate et consensu. Ordinatorum. 1533.

1. Biblia Magna, Latina, et diligentissime correcta.
2. Alia Biblia Latina vetus.
3. Novum testamentum per Erasmus e greco translata in parva forma.
4. Testamentum Novum Bohemicum.

5. Erasmi Roterodami In Novum testamentum Tomus primus.
6. Postilla communis.
7. Postillarum Doctoris Martini Pars prima. in parva forma.
8. Postillarum Eiusdem, pars Secunda.
9. Quintuplex Psalterum Jacobi Stapulensis.
10. Arnobius in Psalterium. *Et Erasmus Roterdamus in Secundum Psalmum david.* Item Opera Fulgentii Episcopi. In uno volumine compacta.
11. Item 6 Partes sive volumina Domini Hugonis Cardinalis super Vetus et Novum Testamentum. bene singillatim compacta.
17. Opera Hilarii.
18. Tertuliani.
19. Bonaventure.
20. Damasceni.
21. Guilielmi.
22. Lactantii.
23. Vitae patrum.
24. Ecclesiastica Historia.
25. Concilia generalia.
26. Lampertua Historia.
27. Fortalitium fidei.
28. Onus Ecclesiae.
29. Scrutinium Scripturam.
30. Rationale Divinorum.
31. Prima pars Speculi Vincentii.
32. Secunda pars Speculi Naturalis Vincentii.
33. Prima pars Johannis Gersonis.
34. Tertia pars Johannis Gersonis.
35. Liber Decretorum.
36. Liber Decretalium.
37. Sextus Decretalium Bonifacii Papae.
38. Sextus Clementini.
39. Institutiones Justicii.
40. Supplementum Juris.
41. Vocabularius Juris.
42. Speculum Vitae humanae Roderici Episcopi. *Item Modus legendi Abbreviaturas in utroque Jure. Vocabularius utriusque Juris. simul compacta.*
43. Item Rupertus Tuitiensis de Voluntate et omnipotentia Dei.
44. Ignatii Epistole. Paschasius pro Sacramenti defensione. *Item causa helvetiorum. Regimen Sanitate salernitatum. Ertznay buchlein deutsch.*
- Tractatus Rabbi Moysi de Regimine sanitatis. Item doctor dantstebter de opinionibus diluvii. In uno volumine compaginata.*
45. Conclusiones super Libros Sententiarum. Item Prosper de Vita contemplativa.
46. Tractatus sacerdotalis de Sacramentis. *et divinorum Officiis. Item Confessionale Bartholomei de Chaymis.*
47. Johannes Eckius de predestinatione. *Exposito Pelberti super psalterium, simul compaginati.*
48. Conradi Wimpine de Sectis et hereticis Volumen unum.
49. Etimologiae Isidori. et fasciculus temporum. *simul compacta.*
50. Opera Johannis Mesue.
51. Johannes Zacharias de Vrinis. *Item Valla de simplitium natura. Idem, de Natura Oculorum.*
52. Herbarium Bohemicum.
53. Supplementum Chronicorum Jacobi Bergomensis.
54. Josephus historiographus velutissimus.
55. Compendium Nicolai de Orbellis. Super Sententiarum.
56. Vocabularius Predicantium.
57. Catolicon Vocabularius.
58. Lucretii Libri 6 de Natura rerum.
59. Cornucopiae Nicolai Perotti Episcopi Sipontini.
60. Epistolae Ciceronis.
61. Elegantie Laurentii Vallensis.
62. Tragoedie Senecae. *Strabo de Situ orbis. lactantius de divinis institutionum. Simul colligati.*
63. Horatius cum commentariis Johannis Britannci.
64. Juvenalis cum quadruplici commento.
65. Pomponii Melae geographie Libri tres. *Item Jo- uiani Pontani Metheororum. Mantuani Bucco- lica, Pici Mirandulani tres hymni heroici. Simul compaginata.*
66. Sphaera materialis Johannis de Monte Regio. *Arithmetica Boetii. Item Gregorii Iriserni Opuscula. Simul compacta.*
67. Cursus Philosophiae naturalis Scoti. *Item Com- pendium Philosophiae naturalis Alberti Magni.*
68. Ars Oratoria. Ars Epistolandi. Suprascriptiones Episcopularum. *Ars Memorativa Jacobi Publi- tii Florentini.*
69. Parorima Juonis.
70. Guarini Veronensis Grammatica. *Item Marci Marulli 50 Parabole. finis Inventarii*

PRÍLOHA č. 2

Inventár knižnice banskobystrického špitála svätej Alžbety. Zápis zo 6. februára 1545.

Štátny okresný archív v Banskej Bystrici, fond „Mesto Banská Bystrica (1020) 1255–1922“, vária V–52, pag. 5–7.

INVENTACIO LIBRORVM DOMINI CLEMENTIS
PRO DOMO RECTORATVS HOSPITALIS AD
PIORVM SACERDOTVM VSVM studiaque ibi-
dem relictorum ex consensu dominorum patro-
num denuo Anno MDXLV sexta die Mensis
Februarii inventata, praesentibus Dominis con-
sulis huius Civitatis supranominatis.

Biblia magna Latina probe correcta.

Alia Biblia Latina vetus.

Tomus primus Erasmi Roterodami in novum testa-
mentum.

Quintuplex Psalterium Iacobi Stapulensis.

Amobus in psalterium, et Erasmus Roterodamus in secun-
dum psalmum, Item opera Fulgentii, in uno volumine.

Sex partes seu volumina Domini Hugonis singilla-
tim compacta.

Opera Tertuliani.

Bonaventurae.

Cypriani.

Guilieni.

Hilarii.

Joannis Mesue.

Lactantii.

Vitae patrum.

Ecclesiastica historia.

Fortalitium fidei.

Onus Ecclesiae.

Rationale divinorum.

Prima pars speculi vincentii.

Secunda pars Speculi vincentii.

Tertia pars Joannis Gersonis.

Liber decretorum.

Sextus decretalium Bonafacii Papae.

Liber decretalium.

Codices Iustiniani.

Supplementum iuris.

Vocabularius iuris.

Epistolae Ignatii, Psthasius pro Sacramenti defensione.

Conclusiones super libros sententiarum.

Tractatus sacerdotalis de Sacramentis.

Conradi Vinpinae de sectis et haereticis.

Herbarium Bohemicum.

Compendium Nicolai de orbellis super sententiarium.

Vocabularius super Bibliam.

Catholicon vocabularius.

Cornucopiae Nicolai Perotti.

Epistolae Ciceronis familiares.

Elegantiae Laurentii Vallensis.

Ethimologiae Isidori, cum fasciculo temporum.

Iuvenalis cum quadruplici commento.

Titi Lucretii libri sex de natura rerum.

Cursus philosophiae naturalis.

Liber Jacobi Florentini.

Grammatica Diomedis.

Guarini Veronensis Grammatica.

Digestum vetus.

Hortulus reginae.

Concordiae discordiarum.

Margarita Por(!)tica.

Legendae sanctorum.

Digestum novum.

Libri autenticorum.

Constitutiones Ecclesiae.

Scriptum Anthonii Andreae.

Libri sententiarum Francisci Maronis.

Decretales Gregorii.

Hortus sanitatis.

Theologia Damasceni.

Epistolae Domini Hieronimi. duo exemplaria.

Divi alberti Liber metaphisices.

Conservatio sanitatis.

Novum testamentum Germanicum.

Confessio fidei Germanice.

Conventus Regum.

Ioannes Brentius in Ecclesiastensis.

Computus novus Ecclesiasticus.

Baptista Mantuanus.

Loci communes Philippi Mel.

Breviarium Romanum.

Rubrica.

Præcationes Divi augustini.

Tractatus contra divites usurarios.

Tractatulus de praeparatione vini.

Loci theologici Philippi Melanchtonis.

Actio de Vitiis capitalibus.

Postilla philippi melanchtonis.

Ein sendbrieff Rabbi Samuelis.

Obdormitio Christianorum.

Úvod (Anna Földváriová)	5
ŠTÚDIE A MATERIÁLY	
Marián Skladaný: Hospodársky a spoločenský rozvoj Banskej Bystrice v minulosti	20
Michal Slivka: Stredoveké skriptória	26
Eva Frimmová: Analýza banskobystrických inkunábul	45
Miroslav Daniš: Slovanská inkunábula v banskobystrickom archíve	55
Marianna Bárdiová: Wittenberská biblia z roku 1555 ako múzejná pamiatka	62
Klára Komorová – Elena Saktorová – Emília Petrenková: Banskobystrická proveniencia v tlačiach 16. storočia	69
Ľubomír Jankovič: K histórii exlibrisov i knižnice Jána Dernschwama	75
Terézia Uherková: Tlače do roku 1900 vo fonde ŠVK Banská Bystrica	81
Pavol Kuka: Výskum slovacikálnych tlačí 18. a 19. storočia v Banskej Bystrici	87
Želmíra Gešková: Banskobystrické kalendáre staršieho obdobia	91
Ľubica Krišková: Bystrické schematizmy	97
Július Valach: Kníhtlačiarstvo v Banskej Bystrici v 19. a na začiatku 20. storočia ...	100
Miroslava Domová: Macholdovci a Banská Bystrica	106
Pavel Horváth: Niekoľko poznámok k dejinám knižnej kultúry v Banskej Bystrici v druhej polovici 18. storočia	109
Eva Kowalská: Vydavatelia učebníc v Banskej Bystrici v 18. storočí (K formovaniu knižného trhu s učebnicami)	113
Pavol Parenička: Eugen Krčméry – matičný kníhkupec a vydavateľ	119
Ol'ga Kuchtová: Štiavnické a bystrické paralely knižnej kultúry	124
Viliam Čičaj: Mešťan a kniha v Banskej Bystrici v 16. – 18. storočí	130
Igor Graus: Banskobystrický Špitál sv. Alžbety a jeho knižnica v 1. polovici 16. storočia	135

Eva Augustinová – Janka Ondroušková: Katalóg knižnice banskobystrického kolégia a katalógy knižníc banskobystrického biskupstva	144
Klára Mészárosová: Katalóg jezuitskej knižnice v Banskej Bystrici z roku 1778	148
Mária Vieriková: Knižnica banskobystrického ev. a. v. gymnázia	158
Marián Bovan: Žiacka knižnica banskobystrického evanjelického gymnázia vo fondoch Stredoslovenského múzea	163
Imrich Nagy: Mestská verejná knižnica v Banskej Bzstrici v rokoch 1904–1918	166
Michal Eliáš: Neznámi bernolákovci banskobystrického stánku Slovenského učeného tovarišstva	170
Miloš Kovačka: Študentské rukopisné zborníky a časopisy v študentskom literárnom živote Banskej Bystrice a Ostrihomu v 2. polovici 19. storočia	178
Ján Doruľa: Slovensko-nemecké vzťahy v rukopisných pamiatkach (podľa písomností v archíve mesta Banská Bystrica)	190
Elena Krasnovská: O jazyku Maximilianovho banského poriadku	193
Jana Skladaná: O jazyku súkromnej korešpondencie rodiny Svätajánskych	198
Milan Majtán: Knižka o liečení domácich zvierat z roku 1787	203
Miroslav Kamenický: Odborná hutnícka literatúra v stredoslovenskej banskej oblasti do konca 18. storočia	206
Zuzana Hurtajová: Európska stredoveká renesančná a baroková anonymná zábavná próza v knižkách ľudového čítania na Slovensku	212
KRONIKA	
Emília Petrenková: Benjamín Pravoslav Červenák (1816–1842)	222
Pavol Parenička: Kníhkupecko-nakladateľský (účastinársky) spolok v Martine (1885–1908)	225
Dvadsať ročníkov zborníka Kniha – register	237
Menný register	251

Inhalt

Einleitung (Anna Földváriová)	5
STUDIEN UND MATERIALIEN	
Marián Skladaný: Die wirtschaftliche und gesellschaftliche Entwicklung in Banská Bystrica in der Vergangenheit	20
Michal Slivka: Die mittelalterliche Scriptorien	26
Eva Frimmová: Die Analyse der Neusohler Wiegendrucke	45
Miroslav Daniš: Der slawische Wiegendruck im Neusohler Archiv	55
Mariana Bárdiová: Die wittenbergische Bibel aus dem Jahre 1555 wie ein Museumsdenkmal	62
Klára Komorová – Elena Saktorová – Emília Petrenková: Die Neusohler Provenienz in den Drucken des 16. Jahrhunderts	69
Ľubomír Jankovič: Zur Geschichte der Exlibris und der Bibliothek von Ján Derscham	75
Terézia Uherková: Die bis 1900 gedruckten Drucke im Bestand der Wissenschaftlichen Bibliothek in Banská Bystrica	81
Pavol Kuka: Die Forschung der slowakischen Drucke des 18. und 19. Jahrhunderts in Banská Bystrica	87
Želmíra Gešková: Die Neusohler Kalender aus älteren Zeiten	91
Ľubica Krišková: Der Neusohler Schematismus	97
Július Valach: Die Buchdruckerei in Banská Bystrica im 19. und am Anfang des 20. Jahrhunderts	100
Miroslava Domová: Die Macholds und Banská Bystrica	106
Pavel Horváth: Einige Anmerkungen zur Geschichte der Buchkultur in Banská Bystrica in der zweiten Hälfte des 18. Jahrhunderts	109
Eva Kowalská: Die Verleger der Lehrbücher in Banská Bystrica im 18. Jahrhundert (Zur Formierung des Buchmarkts mit den Lehrbüchern)	113
Pavol Parenička: Eugen Krčméry – Buchhändler und Verleger der Matica slovenská	119
Oľga Kuchtová: Die Schemnitzer und Neusohler Parallelen in der Buchkultur	124
Viliam Čičaj: Der Bürger und das Buch in Banská Bystrica im 16.–18. Jahrhundert	130

Igor Graus: Das Neusohler Krankenhaus (Špitál) der heiligen Elisabeth und seine Bibliothek in der ersten Hälfte des 16. Jahrhunderts	135
Eva Augustínová – Jana Ondroušková: Der Katalog der Bibliothek des Neusohler Jesuitenkollegiums und die Kataloge der Bibliotheken des Neusohler Bistums	144
Klára Mészárosová: Der Katalog der Jesuitenbibliothek in Banská Bystrica aus dem Jahre 1778	148
Mária Vieriková: Die Bibliothek des Neusohler evangelischen Gymnasiums	158
Marián Bovan: Die Schülerbibliothek des Neusohler evangelischen Gymnasiums in den Beständen des Mittelslowakischen Museums	163
Imrich Nagy: Die öffentliche Stadtbibliothek in Banská Bystrica in den Jahren 1904–1918	166
Michal Eliáš: Die unbekannten Mitglieder des Neusohler Standes von Bernoláks Slowakischer gebildeten Gesellschaft	170
Miloš Kovačka: Die handschriftlichen Sammelschriften und Zeitschriften im literarischen Leben der Studenten in Banská Bystrica und in Esztergom in der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts	178
Ján Doruľa: Die slowakisch-deutschen Beziehungen in den handschriftlichen Denkmälern (aufgrund der Archivalien im Stadtarchiv in Banská Bystrica) ...	190
Elena Krasnovská: Über die Sprache der Maximiliansbergordnung	193
Jana Skladaná: Über die Sprache der Privatkorrespondenz der Familie Svätojánsky	198
Milan Majtán: Das Büchlein über die Heilung der Haustiere	203
Miroslav Kamenický: Die fachliche metallurgische Literatur der mittelslowakischen Bergbauregion bis zum Ende des 18. Jahrhunderts	206
Zuzana Hurtajová: Die europäische mittelalterliche, Renaissance – und anonyme Unterhaltungsprosa in den Volksbüchern in der Slowakei	212
CHRONIK	
Emília Petrenková: Benjamín Pravoslav Červenák (1816–1842)	222
Pavol Parenička: Der Aktienverein der Buchhändler und Verleger in Martin (1885–1908)	225
Zwanzig Jahrgänge des Sammelbandes Kniha – Register	237
Namensregister	251

Contents

Introduction (Anna Földváriová)	5
---------------------------------------	---

STUDIES AND REFERENCES

Marián Skladaný: Economical and Social Life of Banská Bystrica in the Past	20
Michal Slivka: Medieval Scriptoria	26
Eva Frimmová: AnAlyse of Banská Bystrica's Incunabula	45
Miroslav Daniš: Slovak Incunabulum in Banská Bystrica' Archives	55
Marianna Bárdiová: Witenber Bible of 1555 as a Museal Material	62
Klára Komorová – Elena Saktorová – Emília Petrenková: Banská Bystrica's Provenance in Sixteenth Century Books	69
Lubomír Jankovič: To the History of Exlibris (Bookplates) and Ján Dernschwam's Library	75
Terézia Uherková: Books of the State Scientific Library Holdings in Banská Bystrica until 1900	81
Pavol Kuka: Research of Slovaccicum Books of the 18th and 19th Centuries in Banská Bystrica	87
Želmíra Gešková: Banská Bystrica's Calendars from Older Period	91
Lubica Krišková: Banská Bystrica's Yearbooks	97
Július Valach: Book Printing (Typography) in Banská Bystrica in the 19th Century and in the Beginning of the 20th Century	100
Miroslava Domová: Macholds in Banská Bystrica	106
Pavol Horváth: Couple of Notes to the Book Culture History in Banská Bystrica in the Second Half of the 18th Century	109
Eva Kowalská: Publishers of Text Books in Banská Bystrica in the 18th Century (To the Book Trade with Text Books)	113
Pavol Parenička: Eugen Krčméry – the Matica slovenská's Bookseller and Publisher	119
Ol'ga Kuchtová: Štiavnica and Banská Bystrica' Parallesls with Book Culture	124
Viliam Cičaj: A Burgeous and Book in Banská Bystrica in the 16th and the 18th centuries	130

Igor Graus: The Saint Elizabeth Hospital in Banská Bystrica and its Library in the First Half of the 16th Century	135
Eva Augustíniová – Janka Ondroušková: Catalogue of the Banská Bystrica's College Library and Catalogues of Banská Bystrica' Bishopric' Libraries	144
Klára Mészárosová: Catalogue of the Jesuitical Library in Banská Bystrica of the year 1778	148
Mária Vieriková: Library of the Banská Bystrica's Evangelic Gymnasium	158
Marián Bovan: The Student Library of the Banská Bystrica's Evangelic Gymnasium in the Central Slovak Museum Holdings	163
Imrich Nagy: The City Public Library in Banská Bystrica in the years 1904–1918	166
Michal Eliáš: Unknown Bernoláks of the Banská Bystrica's Stand of the Slovak Learned Guild	170
Miloš Kovačka: Student Manuscript Volumes and Magazines within Student Literary Life in Banská Bystrica and Ostrihom in the Second Half of the 19th Century	178
Ján Doruľa: Slovak – German Relations in the Manuscript Documents (According to written Documents of the City Archives of Banská Bystrica) ..	190
Elena Krasnovská: The Language of the Maximilian Mining Order	193
Jana Skladaná: The Language of Svättojánsky Family Private Correspondence	198
Milan Majtán: Book about the Domestic Animal Medical Care from the year 1787	203
Miroslav Kamenický: Specialized Metallurgical Literature in the Central Slovakia until the 18th century	206
Zuzana Hurtajová: Medieval, Renaissance and Baroque Anonymous Profane Prose in the Folk Books in Slovakia	212
CHRONICLE	
Emília Petrenková: Benjamín Pravoslav Červenák (1816–1842)	222
Pavol Parenička: The Sharing Society of Booksellers and Publishers in Martin (1885–1908)	225
Twenty Volumes of the „Kniha – Book,, (the Collections of Papers) – Index	237
Name Index	251

Kniha '95–'96

Zborník o problémoch a dejinách knižnej kultúry

Vydanie prvé

Edícia: Teória a výskum

Séria: Vedecké zborníky

Zostavila a zredigovala PhDr. Miroslava Domová

Obálku navrhol Robert Brož

Jazyková redaktorka Eliška Košíková

Technická redakcia a sadzba Databázové centrum

Slovenskej národnej knižnice Matice slovenskej

Vydala Matica slovenská v Martine roku 1998

Vytlačila tlačiareň TeLeM, TLM spol. s r. o., Liptovský Mikuláš

ISBN 80-7090-455-0